

I TIMOTEO

Introducción

Na penájeka San Pablo wakára'aka Timotéojlo marí puráka'aloji

Walijímaka Timoteo i'imaká, Pablo amaka wakajé ri'imaká. Eunice, Timoteo jaló íí i'imaká, Judíona ja'aló ru'umaká. Loida, riruta íí i'imaká. Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño ne'emaká. Neká i'imaño Timotéojlo riyukuna i'imaká, raú rema'á kaja ra'apiyá. Palá rema'ajika ra'apiyá; palá kaja rila'ajika rewá. Ilé kaje aú, palá Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño pechu i'imajika rinaku.

Riwakajé Pablo i'ijnakeri apú ewá, apú ewá ke, Jesucristo yukuna i'imakana nakú. Kaja ewaja riphá Timoteo i'imaká ejé. Palá ripecchu i'imaká rinaku, raú ripura'ó rijwa'até ri'ijnakáloje rijwa'até penaje. Raú ri'ijnaké rijwa'até apú ewá, apú ewá ke Jesucristo yukuna i'imakana nakú. Kaja ewaja nephá pajimila Éfeso ejo, re Pablo ja'apáñaari riká. Rimá rijkló: "Maare piyuró pewíñaa'takaloje neká, nawe'epíkaloje richaje Tupana puráka'alo nakojé".

Reyá Pablo ja'apari piño apú pajimila ejo, reyá i'imajemi riwakára'a Timotéojlo marí puráka'aloji i'imaká:

---

1 ¹Marí puráka'aloji nuliyá. Jesucristo wakára'akarena riyukuna i'imajé nakiyana nuká. Ripalamane aú Tupana iimatá weká kapichákajo liyá, ñakele we'emajé palá. ²Timoteo, marí puráka'aloji nuwakára'a pijló ka'ajnó. Nu'urí ke nojló piká, pema'akale kaja Jesucristo ja'apiyá nujwa'até. Tupánaja kalé wara'apá wani, eyá Jesucristo wawakára'ajeri wani. Nuwata pi'imaká palá napalamane aú; nuwata nala'aká pipecchu palá; nuwata kaja nawe'epika pimu'ují palá.

Unká kewákaje kalé ne'iyajena puráka'alo yukuna marí

³Nu'ujnaká majó Macedonia te'eré ejo i'imaká piyá wakajé, mawó numaká pijló i'imaká, piyuríkoloje Éfeso e penaje, pimakáloje

ne'iyajénajlo newíñ'a'ataka piyá ina'uké apo'ojó, kewákaje puráka'aloji liyá, ⁴pimakáloje kaja najló, nayuríkaloje naliyó na'ajútaya michuna puráka'alomi a'akana nanakojó. Waphereni wani nayukúnamí, unká méño'ojó iná tajátalajla riyukuna i'imakana. Mapéjari yuku kaje nakuja napura'ó pajwa'atéchaka, unká na penaje ilé kaje nakú pura'akano i'imalá. Rinakojé unká newíñ'a'atala neká palá Tupana ja'apiyá jema'akana nakú.

⁵Nakele nuwata pewíñ'a'ataka neká, napecchu i'imakáloje kaphí Tupana chojé, raú nawátakaloje íki'iija pekowáaka, palá péchuruna ne'emakáloje raú. Ilé ke ri'imakáloje najló rewá penaje nuwakára'a pewíñ'a'ataka neká. ⁶Kaja ne'iyajena yurí naliyó palani puráka'aloji, lanakiya napura'ó me'etení pajwa'atéchaka mapéjari puráka'aloji nakú. ⁷Nawata kaja ina'uké jewíñ'a'atakana Tupana puráka'alo, Moisés michú lana'akare i'imaká, nakú, e'yonaja unká nawe'epila palá meke kemakánaka riká newíñ'a'atakare nakú.

⁸Iná we'epíkachu na penájeka Tupana puráka'alo, júpimi riyuríkare ina'uké jema'akáloje ra'apiyá penaje, palani rinakojé we'epíkana. ⁹Re Ripuráka'alo pu'uwaré la'ajéñjlo, raú nawe'epíkaloje kapichájeño penájenaka neká, pu'uwaré nala'akare pachá. Marí ke i'imakáñjloja riká: Re ina'uké unká wani a'alaño nanakojó kewákaje puráka'aloji; re kaja neká unká jema'alaño Tupana ja'apiyá, unká kaja nema'alá nawakára'ajeño ja'apiyá; re kaja chapú péchuruna, unká ina'ukélaruna kaja neká; re kaja namanáicho la'ajeñó; re kaja neká unká iphálaño Tupana ja'apí, unká kaja nephala Ripuráka'alo ja'apí. Re nayani noño nachi'iná, ajopana noño kaja ajopana. ¹⁰Re kaja achiñana, inaana, kele nakiyana la'añó namanáicho ajopana, unká naluna kalé i'imakaño wa'até. Re kaja achiñana nakiyana pajno'oñó panakuwáaka. Re kaja ajopana patañó najluwa ina'uké, nawakára'akaloje najápaka najló mapeja. Re kaja pajlákachina. Re kaja ajopana a'añó Tupana ií mapeja, unká kewaka kalé nakaje nemakare nakú rií a'akana aú. Piyukeja neká la'añó apo'ojó kewákaje puráka'aloji liyá, penaje Tupana puráka'alo riyuríkare piyuke ina'ukejlo i'imaká. ¹¹Jesucristo palamane aú Tupana i'imató iná kapichákajo liyá, raú wapura'ó palá wani Tupana nakú. Riyukuna i'imajeri penaje riwakára'a nuká.

Palá Pablo pechu i'imaká Tupana palamane aú yukuna marí

¹²"Palá pila'aká nuká", ke numaká Tupánajlo, rila'akale kaphí nupechu nojló, nula'akáloje nujápaka'ala penaje. Numá kaja rijló: "Palá pila'aká nuká", ke, ripecchu watána'akale nunakojé, raú ra'a nu'umaká rijwa'até jápajeri penaje. ¹³Júpimi unká ñaké kalé

nu'umajika, pu'uwaré wani nupura'ajiko Jesucristo nakú. Nula'aké kaja chapú ra'apiyá jema'ajeño, raú chapú wani nula'ajika riká, e'iyonaja kalé ra'a nu'umaká rijwa'até jápajeri penaje. Riwe'epí numu'ují, unká nupechu i'imalá kaphí richojé riwakajé e'iyonaja. Riwakajé nula'aké pu'uwaré wani, e'iyonaja unká nuwe'epike na aú ka nula'ajika pu'uwaré. ¹⁴ Palá wani Tupana la'aká nuká, chuwa kaja Jesucristo pechu chuwá nupechu; ripalamane aú nuwata íki'ija riká, ajopana ina'ukena wa'até. Chuwa kaphí nupechu richojé ripalamane aú.

¹⁵ Jesucristo iphari marí eja'awá nakojé i'imaká, ri'imakáloje pu'uwaré la'ajeño kapichákajo liyá. Palani piyuke ina'ukejlo riyukuna ja'apiyá jema'akana, kewaka riyukuna. Ajopana chaje nula'ajíkano pu'uwaré, ¹⁶ e'iyonaja Tupana we'epiri numu'ují i'imaká, unká kaja Jesucristo yúcha'alo nuchá, rijña'á panaku pu'uwaré nula'ajíkare riwakajé. Ilé ke ri'imaká nujwa'até paineko, raú ajopana we'epiño mékeka Tupana we'epika iná mu'ují nakojé. Riwe'epika numu'ují i'imaká, ke kaja riwe'epika ajopana mu'ují. Nunakojé ajopana we'epiño ilé ke la'ajérika Tupana, napecchu i'imakáloje richojé kaphí, nupechu i'imaká richojé kaphí ke kaja, raú neká i'imajeño kaja je'echú chu matajnako rijwa'até. ¹⁷ Iná iphákare wani ja'apí Tupana; palá rila'akare nakú napura'ajó ñakeja wani. We'emakana wani riká; unká tajnákajo penaje kalé riká; i'imajeri wani penaje riká; unká kaja iná amálare riká. Pajluwaja Tupana, iná Chi'inárikana. Ñaké ri'imajika.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, nu'urí ke nojló piká. Ñakele nuwakára'a pitaká naliyá pajlakaje puráka'aloji nakú jewíñaa'atakana, apú newíñaa'ataka piyá pajlakaje puráka'aloji nakú. Pila'á riká, wanakiyana kemaká Tupana ja'apiyá ke pinaku i'imaká. Pila'á kaphí pipéchuwa, pa'apátakaloje neká pu'uwaré nala'akare liyá. Pácho'oniño, ilé pipechu i'imakare kaphí Tupana chojé chiyá. Re pipechu nakú nakaje la'akana palá, rilokópa'alaja pila'á najló nakaje palá rewá. Ne'iijajena unká la'alaño palá napecchu nakú ri'imaká lokópa'ala, raú napichata naliyó riká, ñakele chuwa unká nema'alá Jesucristo ja'apiyá. ²⁰ Ñaké Himeneo, Alejandro, kele la'aká i'imaká. Raú kaja nuyurí neká Jiñá Chi'inárikanaajlo, napura'akó piyá pu'uwaré piño Tupana nakú.

Iná pura'akóloje Tupana wa'até piyukeja ina'ukena nakú yukuna marí

2 ¹ Apú nakaje chaje nuwátaka piyukeja Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño pura'akó Tupana wa'até piyukeja ina'ukena nakú.

Iná keja'a riliyá nakaje najló; iná kemá kaja rijkló palá rila'akare neká nakú. ²Iná pura'ó kaja rijwa'até iná te'eré eyá wakára'ajeño nakú, ñaké kaja ajopana te'eré eyá wakára'ajeño nakú. Iná pura'ó rijwa'até nanaku, ne'emakáloje palá pajwa'atéchaka, napechu i'imakáloje Tupana nakuja, raú rejenowaja iná iphákalaje palá ra'apí. ³Ilé ke la'akana palani we'ematájeri Tupánajlo. ⁴Riká wátari piyukeja ina'ukena iimatákana kapichákajo liyá; riwata kaja nawe'epika kewákaje puráka'aloji nakojé. ⁵Pajluwaja wachi'inárikana, riká piyukeja ina'uké Chi'inárikana. Re kaja pajluwaja ina'uké, ripalamane aú piyukeja ina'ukena i'imajla palá Tupana wa'até. Jesucristo riká, lamá'atari ra'apiyá jema'ajeño pechu Tupánajlo, raú wapechu i'imakáloje palá panakojechaka ke. ⁶Riyurí nenoka ri'imaká, ritaka'akáloje piyuke ina'uké chaya. Riphaka rená chojé rijkló wakajé, ra'á rikó ri'imatákaloje iná kapichákajo liyá. Ilé ke rila'akale wachaya aú, wawe'epí Tupana wátaka we'emakó piyukeja kapichákajo liyá. ⁷Nakele ra'á nu'umaká, nu'umakáloje riyukuna ajopánajlo, ajopánajlo ke, napechu i'imakáloje kaphí richojé raú. Unká judíona kalé i'imakáñjlo nu'umá riyukuna. Kewaka nakaje numakare nakú, unká nupajlala.

⁸Nuwata piyuke ina'uké pura'akó Tupana wa'até, palá napechu i'imakáloje rinaku. Iyurí iliyó iyuchá, ipura'akóloje palá rijwa'até. Ipechu i'imanína rinaku: "Apala unká ka'ajná ra'alaje rinakojó nupuráka'alo", ke. ⁹Inaana nuwata i'imaká marí ke ijwa'até: Nuwata na'aká nanakuwá a'arumakaji mapéjari, mawemí nojé kemachi. Na'ajé nanakuwá a'arumakaji, nanapona amako piyá pu'uwaká. Unká kaja na'atalaje nekó

apo'ojó wani; unká kaja na'alaje nanúrupi nakuwá nejnewá palá nojé wani, oro nakiyá la'akanami, a'arumakaji kawemí nojé, kajémaka. ¹⁰ Nawe'epeje natukumó Tupana wátaka ke la'akana, nala'akáloje palá raú, ra'apí iphájeño ne'emakale. Palá amákaño, ke kaja ri'imajika najló. ¹¹ Awakájiko kewá Tupana puráka'alo jema'ajé, unká inaana pura'alajo; manumarú kaja nema'ajika newíñaaatajeño ja'apiyá, nala'akáloje rimaká ke penaje. ¹² Eyá unká kaja nuyurila inaana jewíñaaataka Tupana puráka'alo nakú ina'uké nawakáka'alo ñakarelana chu. Unká kaja nuyurila inaana wakára'aka achiñana. Nuwata nema'aká manumarú kaja Ripuráka'alo nakú jewíñaaatajeño wa'até. ¹³ Ilé ke nuwátaka inaana i'imaká, Tupana keño'ótakale paineko achiñá, rejomi inanaru. Adán, Eva wa'até, i'imaño paineko wani i'imaká. ¹⁴ Unká Adán wa'até kalé Jiñá Chi'inárikana pajlá i'imaká, Eva wa'até ripajlá. Ruká jema'ayó ra'apiyá i'imaká, raú rula'á pu'uwaré. ¹⁵ E'iyonaja inaana i'imajeño kapichákajo liyá, kaphí napechu i'imajika ee Tupana chojé, palá kaja nema'ajika ee ra'apiyá, íki'iya nawátajika ee riká. Raú palá kaja nalamára'ajika nayani.

Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño amájeño yukuna marí

3 ¹Pajluwa ka'ajná wátari Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño amájeri i'imakana. Palani jápakaje riká riwátakare la'akana. ²Ñakele marí ke i'imajika, i'imajeri amájeri: Unká wani la'alá pu'uwaré; pajluwájaru inanaru wa'até wá'akajomi kaja ri'imajika; we'epéjeri ripéchuwa i'ijnatákana palá ri'imajika; kaphí kaja péchuri ri'imajika; ina'uké iphákare ja'apí ri'imajika; palá kaja a'atajika ya'ajnaya iphájikaño rinaku riñakaré chojé; palá kaja we'epika ina'uké jewíñaaatakana. Ilé ke i'imakaño i'imajeño amájeño penaje. ³ Eyá marí ke i'imakaño, unká meke la'ajé i'imalaje amájeño penaje: Yuwéra'akachona, nókakachina, íki'i wátakaño liñeru najluwa. Marí ke i'imakánoja kalé i'imáñojla namájeño penaje: Ina'uké wani i'imakaño; unká yuriná kalé i'imakaño; unká kaja akha'ákalaño; unká kaja wátalaño íki'i liñeru ja najluwa. ⁴ We'epiño kaja nañakaré chiyájena wakára'akana palá; we'epiño kaja nayani lamára'akana palá, nephákalaje na'apí penaje. ⁵ Unkachu nawe'epila nañakaré chiyájena wakára'akana palá nayani wa'até, ¿meke la'ajé chi nawe'epijla Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño amákana palá? ⁶ Meyale keja keño'oká Jesucristo ja'apiyá jema'akana, unká meke la'ajé i'imalajla namájeri. Apala

rila'á rinakuwá najló we'epiri ke wani, Jiñá Chi'inárikana la'aká rinakuwá i'imaká ke kaja, pachá rikapichó Tupana liyá i'imaká. ⁷Namájeri penaje i'imajika i'imajeri marí ke: Palá la'ajerí ri'imajika, raú unká jema'alaño Tupana ja'apiyá wa'ató iphájeño kaja ra'apí, unká napechu i'imalaje Tupana nakú: "Mapéjari riká", ke. Palá la'ajerí ri'imajika ee, unká rila'alaje Jiñá Chi'inárikana wátaka ke. Riká a'arino iná me'é rijluwa, iná la'akáloje pu'uwaré penaje.

Marí ke i'imakaño i'imajeño Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño ñathé a'ajeño

⁸Marí ke i'imakaño i'imajeño namájeño ñathé a'ajeño: Palájne'ekena, palá ajopana ina'ukena pechu i'imakárena nakú, pajluwaja chuwá péchuruna. Nemaká ina'ukejlo, keja la'akaño nakaje; unká yuwéra'alaño; unká kaja wátalaño kajrú liñeru najlúwaja; ⁹kewákaje puráka'aloji nakojé i'irakaño; unká la'alaño nakaje napechu i'imakare nakú: "Unká paala ñaké la'akana", ke. ¹⁰I'imá namájeño ñathé a'ajeño ko'oná paineko, a'ajika neká yámona. Iyurí na'aká nañathé meketánaja, amáijla mékeka nala'aká najápaka'ala. Palá nala'ajika ee riká, a'á neká namájeño ñathé a'ajeño penaje.

¹¹Ñakeja kaja naluna i'imajika. Piyuke ina'uké iphájikarena ja'apí; unká kaja kachapújre'ekena kalé ne'emajika; palá i'ijnatákaño napéchuwa ne'emajika; pajluwaja chuwá péchuruna kaja ne'emajika; la'anó piyuke nakaje, nemaká rinaku chuwá ne'emajika. ¹²Eyá achiñá, nañathé a'ajerí penaje i'imajika, i'imajeri pajluwájaruja inanaru wa'até wá'akakajomi. Palá kaja we'epika riyaní wakára'akana, riñakaré chiyájena wa'até. ¹³Nala'akachu palá najápaka'ala, palá kaja ajopana ina'ukena pechu nanaku. Raú unká na nakú kalé nakawíla'o, napechu i'imakale kaphí Jesucristo chojé.

Puráka'aloji we'emakare ja'apiyá yukuna marí

¹⁴Meketana i'imajemi nuwata pichaje i'ijnakana, e'iyonaja kalé nulana'á pijló marí puráka'aloji ka'ajnó. ¹⁵Apala numalára'ajo kemachi re jo'ó kaja maare, raú nuwakára'a pijló marí puráka'aloji, piwe'epíkaloje mékeka iná i'imaká palá Tupana le'ejena ina'ukena e'iyowá. Kajmuni riká; ra'á wañathé, wamejñátkaloje Ripuráka'alo, napiyákaka piyá riká apo'ojó. ¹⁶Kaphí Jesucristo chojé péchuruna weká, we'epiño kewaka riyükuna. Me'echuje riyükuna i'imaká, unká chiyó Tupana

a'á majó wajló pu'uwalaká ri'imaká. Riká chojé wapechu kaphí.
Ripuráka'alo kemari Jesucristo nakú:

“Ina'uké ri'imaká.

Wanapona ke kaja rinapona i'imaká.

Tupana Pechu ja'apiyá ke rila'akale nakaje, unká wani rila'alá
pu'uwáré i'imaká.

Tupana wa'atéjena, je'echú chiyájena, amaño kaja ri'imaká.

Riyukuna i'imajeño i'imaño kaja riyukuna ajopana te'eré
eyájenajlo, ajopana te'eré eyájenajlo ke,

raú ne'iyajena, ajopana, ajopana ke i'imakaño, jema'añó
ra'apiyá.

Kaja riwa'a Ri'irí Jesucristo je'echú chojé”,
ke Ripuráka'alo lana'akéjami kemaká Jesucristo nakú i'imaká.

Nanakiyana yurika Tupana ja'apiyá jema'akana yukuna marí

4 ¹Palá Tupana Pechu i'imaká wajló eja'awá iphájika rená
chojé, kaja penaje wakajé yukuna. Unká paala nala'ajika
riwakajé. Ne'iyajena yuréjeño Tupana puráka'alo ja'apiyá
i'imakana, lanakiya na'ajé nanakojó pajlakaje puráka'aloji. Jiñana
puráka'alo nakú newíña'ataje neká. ²Nema'ajé pajlákachina
ja'apiyá. Neká la'ajeño nanakuwá palá la'ajeñó ke ina'uké ijllú
chu, unká ñaké la'ajeñó kalé ne'emajika e'iyonaja. Pu'uwáré wani
nala'ajika, e'iyonaja unká wani napechu kawíla'alajo rinakojé.

³Netaje kaja pajwa'atéchaka wá'akakano apu. Nakaje ajñakaje
penaje i'imakare nakú nemaje: “Ajñániña riká”, ke. Unká paala
ilé ke ina'ukejlo kemakana, Tupana keñó'ótakale a'ajnejí, iná
ajñákaloje riká penaje. Iná kemá rijló, “Palá pila'aká nuká raú”,
ke. ⁴Piyukeja nakaje, rikeño'ótakare ajñakaje penaje waja, palani
ri'imakale, ñakele unká na penaje rinaku kemakana i'imálá:
“Ajñániña riká”, ke. Tupana ja'apiyá jema'ajeño pura'akó rijwa'até
kewá, nemaká rijló: “Palá pila'aká weká marí a'ajnejí aú”, ke.
Rejomí najñá riká. ⁵Kaja Tupana kemá piyukeja a'ajnejí nakú:
“Palani riká”, ke. Ripalamane ri'imakale, iná ajñá riká. Ñakele iná
kemá rijló: “Palá pila'aká nuká raú”, ke.

Palani Jesucristo wa'até jápajeri yukuna marí

⁶Pewíña'ata ajopana Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño nakaje
no'opátakare yukuna pijló i'imaká nakú, raú p'i'imakaloje palá rijwa'até
jápajeri. Kaja kaphí Tupana chojé péchuri pilká, pa'akale pinakojó
Ripuráka'alo. ⁷Pa'aniña pinakojó mapéjari yuku, unká na penaje kalé
i'imakare. Tupana puráka'alo pa'á pinakojó, pila'akaloje riwátaka ke

penaje. ⁸Iná la'akachu kaphí, iná péchuwa i'imakáloje peyajweni penaje, palani inajlo riká. Eyá iná we'epíkachu iná tukumó Tupana wátaka ke la'akana, chaje palani inajlo riká. Raú palá iná i'imajika marí eja'awá chu, ñaké kaja iná i'imajika palá je'echú chu ripalamane aú. ⁹Kewaka riká numakare nakú. Palani piyuke ina'ukejlo riká, ne'emakáloje ra'apiyá penaje. ¹⁰Ra'apáatakana ajopánajlo penaje wajapa kajrú; wajña'á kaja chapú kaje yajwé panaku rijimaje. Ilé ke wajló riká, wapechu i'imakale Tupana chojé kaphí. Kapecchuni riká, unká nachi'inárikana jenami ke kalé riká, piyukeja ina'uké iimatájeri penaje riká. Jema'añó ra'apiyá palá, ri'imataje kapichákajo liyá.

¹¹Piwakára'a nala'aká nakaje numakare nakú pijló; pewíña'ata kaja neká rinaku. ¹²Pila'á palá, napecchu i'imaká piyá pinaku: "Mapéjari keja riká; unká phíyu'uke kalé, walijímaka jo'ó ri'imakale". Pamata ajopana Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño palani puráka'aloji nakú pura'akano aú. Pi'imá palá; piwata kaja íki'iya neká; pila'á kaja kaphí pikó Tupana chojé, pamáatakaloje palá neká raú. ¹³Ilé kaje la'akana nakú pi'imajé najwa'até, nuphájika pinaku ejená. Awakájiko kewá, pipura'ó kaja Tupana puráka'alo lana'akéjami wa'até najló. Pewíña'ata kaja neká rinaku, napecchu i'imakáloje kaphí richojé raú. ¹⁴Pa'á pinakojó we'epíkaje Tupana a'akare pijló i'imaká. Pheñawilana to'otaka nayáthe'ela pinakojé i'imaká wakajé, na'apata Ripuráka'alo pijló. Nemá pijló Tupana Pechu kemaká najló ke, nakaje pila'ajíkare nakú. Riwakajé ra'á pijló we'epíkaje, pila'akáloje raú pijápaka'ala rijló riwátaka ke.

¹⁵Rikaja kalé la'akana piwe'epuje pitukumó, raú ajopana amájeño mékeka pila'aká palá richaje, richaje ke. ¹⁶Pamá pikó palá, pewíña'atakaloje palá ajopana Tupana puráka'alo nakú. Me'etení pila'aká keja pila'ajika, raú Tupana i'imataje piká, a'ajeño pipuráka'alo nanakojó wa'até.

Mékeka iná i'imaká ajopana Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño wa'até yukuna marí

5 ¹Pakha'aniña pheñawilana wani pu'uwaré nala'akare chona. Pipura'ó najwa'até, iná pura'akó iná jara'apá wa'até ke kaja, napecchu palá'akóloje pu'uwaré nala'akare liyá raú. Ñaké kaja pipura'ajiko walijímakana wa'até. Iná pura'akó iná ejena wa'até, ke kaja iná pura'akó najwa'até. ²Ñaké kaja pi'imajika pheñawilana inaana wa'até. Iná jaló wa'até iná pura'akó, ke kaja iná pura'akó najwa'até. Ñaké kaja pipura'ajiko ináyana wa'até, iná e'ewelona wa'até iná pura'akó ke kaja. Pipecchu i'imaniño manai najwa'até pura'akano ejéchami.

Iwakajílomina ñathé a'akana yukuna marí

³Iwakajílomina, nekoja wani yuríkaño, unká na kalé a'alárena ñathé, ñathé a'ajé. ⁴Eyá kayaniruna ka'ajná, kalakénaruna ka'ajná ne'emajika ee, neká a'ajeño nanakojo neká, na'akáloje nañathé nakaje kamu'ují nala'akare nakú aú. Nalamára'aka ne'emaká wemí na'ajé najló, nañathé a'akana aú. Ilé ke la'akana palani Tupánajlo. ⁵Marí kajena iwakajílomina ñathé a'ajé: Unká na kalé a'akárena ñathé; kaphí Tupana chojé péchuruna i'imajika; kajrú pura'akaño kaja Tupana wa'até. Ilé kajena ñathé a'ajé. ⁶Eyá iwakajílomina, la'añó nekó keyajupa napecchu keja, ñathé unká a'alaje. Kajmuruna neká, e'yonaja kalé kaja kapichákano ke neká Tupana liyá. ⁷Eko piwakára'a nayani, nalakena, kele a'aká nañathé, ajopana pura'akó piyá nanaku pu'uwaré. ⁸Unkachu iná a'alá iná nakojó iná ejena wani, iná yurí iná liyó Tupana ja'apiyá jema'akana ke kaja riká. Ilé ke la'akana aú iná chá'ata ajopana, unká jema'alaño Tupana ja'apiyá, pu'uwaré la'akaná aú.

⁹Marí kajena iwakajílomina ñathé a'ajé: Phenawilana wani i'imajíkaño, sesenta jarechí cha i'imajíkaño, pajluwaja kaja yajná i'imakayo penájerumi. ¹⁰Ajopana we'epéjeño kaja marí ke la'ajeyo penájerumi ruká: Palá lamára'akayo ruyani ru'umaká; ro'otaké kaja ya'ajnaya iphájikaño ruñakaré chojé; Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño nakú rula'aké kaja palá; najló jápajeyo keja ru'umajika ne'iyowá; ro'oké kaja chapú kaje yajwé amájeño ñathé; palá kaja rula'ajika ina'uké apú nakaje aú, apú nakaje aú ke. Ilé ke i'imakaño iwakajílomina ñathé a'ajé.

¹¹Eyá iwakajílomina, unká jo'o pheñawilana wani kalé i'imakaño, ii unká iya'atálaje papera kaje chojé, a'akáloje nañathé penaje. Ilé kajena ñathé unká a'alaje, re jo'o kaja napecchu i'imakale wá'akakajo nakú. Riká nakojé unká na'alaje nanakojo Jesucristo wátaka ke la'akana. ¹²Raú unká nala'alaje nakaje ajopánajlo, nemaká rinaku najló i'imaká: "Riwátaka ke wala'ajika", e'yonaja unká nala'alá ñaké. Ilé kaje pachá unká a'alaje nañathé. ¹³Ají ño'ojó, ají ño'ojó ke kaja nachira'akó ajopana, ajopana ke, ñakaré chuqwá nekó malára'atakana nakú mapeja. Nachapújra'o kaja ajopana nakú; mapeja nakeñó'ótaka najluwa pura'akajo. ¹⁴Ñakele palani nojló iwakajílomina, ináyana jo'o i'imakaño, wá'akako piño, nayani i'imakáloje piño apú wa'até, najápakaloje palá nañakaré chu. Ilé kaje aú chapú nanaku péchuruna unká pura'alajo nanaku pu'uwaré. ¹⁵Numá pijló ilé ke, iwakajílomina nakiyana yuríkale Jesucristo ja'apiyá jema'akana, raú na'o Jiña Chi'inárikana wa'atéjena penájena.

16 Iwakajílomina ejena wani i'imajika ee, palani na'aká nañathé nakaje nala'akare aú nakú kamu'ují. Raú Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño a'añojla iwakajílomina, unká wani na a'alárena ñathé.

17 Palá Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño amájeño amájika ee najwa'atéjena, palani a'aká najló najápaka'ala wemí. Chaje wani a'ajika najló najápaka'ala wemí, newíña'atakale palá iká Tupana puráka'alo nakú. **18** Marí ke Tupana puráka'alo kemaká ñaké la'akana nakú: "Nachira'átakachu jema pirakana trigo awakátakanami e'iyowá, rika'átakaloje richa nakiyá ra'arú, unká paala rinuma jepo'okana, rajñaka piyá rinakiyana. Richa nakiyana rajñákare i'imari rijló rijápaka'ala wemí keja", ke rimaká. Ñaké kaja apú jápakachu rikariwate wa'até, ra'á rijló palá rijápaka'ala wemí, rijápakale rijwa'até.

19 Eyá pajluwaja ka'ajná arukátajika ee pijló pajluwaja pheñawilá nakiyana, pa'aniña ripuráka'alo pinakojo. Pu'uwanaká iyamá ka'ajná, weji kele ka'ajná, kemájika ñaké waja rinaku ee, pimaje: "Kewaka ka'ajná riká nemakare nakú nojló", ke.

20 Unkájika ee ina'uké yurí naliyó pu'uwaré la'akaná, pakha'á neká ajopana Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño jimaje, ajopana kero'okóloje ñaké kaja la'akana piyá.

21 Tupana, Ri'irí Jesucristo, eyá rijwa'atéjena je'echú chiyájena, kele jimaje numá pijló, pila'akáloje nakaje nuwakára'aka pila'aká ke. Rejenowaja nuwátaka pila'aká palá ina'uké nakú. **22** Pa'aniña mawe'epíkanaru ke apú, ri'imakáloje Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño amájeri penaje. Apala pu'uwaré la'ajerí jo'ó ka'ajná riká. Pa'ajika ee riká, pi'imajé rijwáke'ewe ke pu'uwaré la'akaná nakú. Pamá palá pikó, pila'aká piyá pu'uwaré ajopana wa'até.

23 Methú ke pila'akono pitami piwó chiyá, raú numá pijló, pi'irakáloje wejápaja nakaje jalá amúra'atakanami, juni wa'até, piwó tepé penaje.

24 Pu'uwanaká pu'uwaré ne'iijajena la'aká amako; unká chiyó na pura'ó najwa'até rinaku, kaja ajopana we'epiño pu'uwaré la'ajeño neká. Eyá ne'iijajena la'añó me'echú pu'uwaré, e'iyonaja kalé ajopana we'epeje kaja pu'uwaré nala'akare nakojé. **25** Ñaké kaja pu'uwanaká ne'iijajena la'aká palá amako, raú iná we'epí palá la'ajeñoka neká. Eyá ne'iijajena la'añó namicho'ojoja palá, e'iyonaja kalé ajopana we'epeje kaja palá la'ajeñó kaja neká.

6 **1** Piwakára'a jápaño ajopánajlo iphaka najápakarejlo ja'apí, ina'uké pura'akó piyá pu'uwaré Tupana nakú, Ripuráka'alo newíña'atakare ina'uké nakú wa'ató. **2** Ne'iijajena ka'ajná jápaño Jesucristo ja'apiyá jema'ajéñojlo. Unká ka'ajná nephala palá

na'apí, napecchu i'imakale nanaku: "Weká ke kaja neká. Wema'aká Jesucristo ja'apiyá, ke kaja nema'aká ra'apiyá, ñakele unká wawakára'ajeño wani kalé neká". Ilé ke la'akana unká paala. Richaje wani najápajika palá najló, Jesucristo ja'apiyá jema'ajeño ne'emakale, piká ke kaja. Ñakele pejena, piwátakarena nakiyana neká.

Naka la'aká iná pechu pu'ují yukuna marí

3 Ajopana jewíñ'aatajika ee nakaje nakú apo'ojó wani, unká wewíñ'aatalare wawakára'ajeri Jesucristo nakú ke, wapecchu i'imaká Tupana nakú ke kaja, **4** kajena la'añó nekó we'epiño ke wani. Unká na nakojé kalé nawe'epí; unká na chojé kalé kaphí napecchu. Wéchiruna kaja neká ajopana wa'até akha'ákakano nakú, pachá chapú napecchu nachá'atajeño nakú. Ilé ke nala'aká pachá unká paala neká pajwa'atéchaka. Pu'uwaré kaja napura'akó panakuwáaka; unká ina'ukélaruna ke napecchu panakuwáaka.

5 Kaja apichátakeja ke napecchu i'imakale najló, nakha'ákako pajwa'atéchaka. Kaja napecchu pajno'ó kewákaje puráka'aloji liyá, raú napecchu nakú: "We'emajé Tupana yukuna ajopánajlo, ajopánajlo ke, raú na'ajé wajló kajrú liñeru", ke napecchu nakú.

6 Palani inajlo riká, iná la'akachu Tupana wátaka ke. Palani kaja inajlo riká, pu'ují iná pechu i'imakachu nakaje iná kapi i'imakare wa'ateja. **7** Unká na kalé wephata wajwa'ató marí eja'awá chojé, wamotho'oká i'imaká wakajé; ñaké kaja wataka'ajika wakajé, unká kaja na kalé wajña'ajé wajwa'ató. **8** A'arumakaji, ajñakaje, kaje i'imakachu inajlo, palani iná i'imaká raú. **9** Eyá ne'iyajena wátaño kajrú nakaje ña'akana najluwa; kajrú nakaje amátaka neká. Iná amátaka kamejérina nayená aú, ke kaja nakaje amátaka rijluwa neká. Ilé kaje aú nakapichata nekó. **10** Kajrú liñeru wátakana najluwa pachá ne'iyajena yuriño naliyó Tupana chojé i'imakana kaphí, raú nala'á pu'uwaré. Reyá a'ajná ño'ojó kajrú wani namaka chapú kaje yajwé.

11 Eyá piká, Tupana ja'apiyá jema'ajeri, pi'imá pu'upejlú pu'uwaré la'akaná, numakare nakú pijló liyá. Pila'á palá; piwe'epí pitukumó Tupana wátaka ke la'akana; pipecchu i'imá kaja kaphí Tupana chojé; piyuríniña ra'apiyá i'imakana; piwata kaja íki'iija Tupana, ajopana ina'ukena wa'até; pipecchu la'aniño ujwí ajopana ina'ukena liyá; pila'aniña kaja pipéchuwa ujwí Tupana ja'apiyá jema'akana liyá; pila'aniña kaja pikó we'epiri ke wani. **12** Pila'á nakaje Tupana wátaka ke, pipecchu lokópa'ala ejé. Riká a'arí pijló kajmuchaŋi, pi'imakáloje matajnako je'echú chu raú. Riká penaje

i'iwapari rijluwa piká, kaja kaphí pipechu richojé. Kaja pi'imá riyukuna najló íki'iruna ina'ukena jimaje i'imaká. ¹³Tupana jimaje ke nuwakára'aka piká. Riká a'arí piyukeja eja'awá chu i'imakáñjlo napecchu, ne'emakáloje raú penaje. Jesucristo jimaje ke nuwakára'aka piká. Ritára'ako Poncio Pilato jimaje wakajé, rimá ríjló rinakuwá na ina'ukeka ri'imaká. ¹⁴Pema'á no'opiyá nuwakára'aka piká ke. Pila'á palá, raú unká na kalé kemájeri pinaku: "Unká paala rila'aká", ke. Ilé keja pila'ajika palá, wawakára'ajeri Jesucristo iphájika majó ejená. ¹⁵Riphájika rená chojé ríjló ejomi, Tupana wakára'ajeri piño Ri'irí Jesucristo majó. Wakára'ajeri wani riká, unká apú i'imalá richaje wakára'ajeri; we'epiri kaja piyukeja nakaje la'akana nakójé riká. Ajopana wakára'ajeño wakára'ajeri riká; ajopana chaje i'imakaño, chaje wani kaja riká.

¹⁶Rikaja kalé pajluwaja, unká tajnákajo penaje kalé i'imajika. Mejáma'atani e'iyá riká, unká ina'uké i'ijnalajla rawa'ajé; unká kaja na kalé amárijla riká; ñakeja wani napura'ajiko rinaku palá. Piyukeja nakaje la'ajerí ri'imajika wa'ajini wani. Ilé keja ri'imajika.

¹⁷Pimá kajrú le'ejepelárunajlo, napecchu i'imaká piyá nanakuwá ajopana ina'ukena chá'atajeño ke wani. Piwakára'a kaja neká, napecchu i'imaká piyá kaphí le'ejepelaji, liñeru, kaje chojé. Meketánaja penaje kele kaje, ñakele unká na penaje kalé iná pechu i'imaká kaphí ilé kaje chojé. Rikaja kalé Tupana, iná pechu i'imakare chojé kaphí, a'arí wajló ñó'ope nakaje, we'emakáloje palá raú penaje. ¹⁸Pimá kaja kajrú le'ejepelárunajlo, nala'akáloje palá ajopana ina'ukena nakú. Pimá najló, mamejajné na'akáloje ajopana ñathé, nakaje kamu'ují nala'akare nakú aú. ¹⁹Ilé kaje la'akana aú kajrú nakaje palani wani i'imajika najló je'echú chu, re iná i'imajé palá wani.

Kaja penaje Pablo kemakare nakú Timotéojlo marí

²⁰Timoteo, eko pa'á pinakojó palá piyukeja nakaje numakare nakú pijló. Pema'aniña mapeja pura'ajeño ja'apiyá. Kaja nayurí Tupana puráka'alo ja'apiyá i'imakana, raú unká na penaje kalé nakaje nemakare nakú. Nemá napuráka'alo nakú: "Kajrú we'epíkaño le'ejé riká", ke, e'iyonaja mapéjari ta riká kele napura'akaro nakú. ²¹Ne'iyyajena a'añó nanakojó ilé kaje puráka'aloji, raú nayurí naliyó puráka'aloji, wapecchu i'imakare chojé kaphí.

Nuwata Tupana la'aká iká palá.

Kaja.